

Голас Радзімы

№ 21 (1851)
24 мая 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Працягваецца ўсесаюзны агляд-конкурс мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 40-годдзю вызвалення Савецкай краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У ім прымаюць удзел дзесяткі калектываў з Беларусі. І сярод іх папулярны народны танцавальны ансамбль «Радасць» з Брэста. Яго артысты (некаторых з іх вы бачыце на здымку) — рабочыя, служачыя, студэнты не зведалі жахаў вайны. Але яны назаўсёды ўдзячныя тым, хто адстаяў для сучаснай моладзі шчаслівую магчымасць жыць і працаваць пад мірным небам. Таму свята вызвалення для ўдзельнікаў ансамбля, як і для ўсіх савецкіх людзей, асабліва дарагое, і рыхтуюцца яны да яго з вялікай адказнасцю.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

АДКАЗ К. У. ЧАРНЕНКІ НА ЗВАРОТ АМЕРЫКАНСКІХ ВУЧОНЫХ

Паважаныя панове, заклік, з якім вы зноў звяртаецеся да кіраўнікоў краін свету, не дазволіць смяротнай зброі вырвацца ў космас, прадухіліць паўленне новага напрамку гонкі ўзбраенняў, востра актуальны. Нам глыбока зразумела заклапочанасць, якая выказваецца вядомымі амерыканскімі вучонымі ў сувязі з гэтым.

Касмічная прастора стала сімвалам грандыёзных дасягненняў навукі і тэхнікі. Яе мірнае асваенне прыносіць немалы плён. Аднак сёй-той хацеў бы ператварыць космас у плацдарм агрэсіі і вайны. Як вынікае з аб'яўленых у ЗША планаў, у космасе мяркуецца разгарнуць праціракетныя сродкі, даць прастор для дзеяння рознага роду праціспадарожнікавых сістэм, размясціць звышновыя віды зброі, прызначаныя для нанясення ўдараў па зямлі на зямлі, у паветры і на моры.

Савецкі Саюз—рашучы праціўнік спаборніцтва ў гонцы любых узбраенняў, у тым ліку касмічных. У той жа час павінна быць зразумела, што перад наўнасцю пагрозы з космасу Савецкі Саюз вымушаны будзе

прыняць меры для надзейнага забеспячэння сваёй бяспекі. Разлікі на тое, што праз космас можна пракласці дарогу да ваеннай перавагі, пабудаваны на ілюзіях. Аднак ад такіх разлікаў не хочучь адмаўляцца, і гэта пагражае крайне небяспечнымі вынікамі. Не дапусціць такога ходу падзей, пакуль не позна, — прамы абавязак адказных дзяржаўных дзеячаў, вучоных, усіх, каго сапраўднаму непакоіць будучыня чалавецтва.

Савецкі Саюз зноў пацвярджае, што гатоў прыкласці максимум намаганняў, каб злавесныя планы перанясення гонкі ўзбраенняў у космас не сталі рэальнасцю. Паводле нашага пераканання, палітыка, накіраваная на тое, каб надзейна ахаваць космас ад размяшчэння там зброі, павінна стаць абавязковай нормай паводзін дзяржаў, агульнапрызнаным міжнародным абавязачельствам.

Мы рашуча супраць распрацоўкі шырокамаштабных сістэм праціракетнай абароны, якія не могуць разглядацца інакш, як разлічаныя на беспакаранае

ажыццяўленне ядзернай агрэсіі. Ёсць бестэрміновы савецка-амерыканскі Дагавор па ПРА, які забараняе стварэнне такіх сістэм. Ён павінен няўхільна захоўвацца. Духу і літары гэтага дагавора, задачы забеспячэння мірнага статуса касмічнай прасторы ў інтарэсах усяго чалавецтва адпавядала б урачыстая адмова ад самой ідэі разгортвання ў космасе праціракетных сістэм. Такі крок быў бы ўспрыняты ўсюды ў свеце як праўленне сапраўдных клопатаў аб мірнай будучыні чалавецтва.

Не церпіць адкладанняў і пытанне аб забароне праціспадарожнікавай зброі. Разгортванне такой зброі вяло б да рэзкай дэстабілізацыі абстаноўкі, росту пагрозы раптоўнага нападу, падрывала б намаганні па забеспячэнню давер'я паміж ядзернымі дзяржавамі. Вам, як вучоным-спецыялістам, лепш, чым каму б там ні было, зразумела, наколькі ўсё гэта небяспечна.

Неабходны тэрміновыя крокі, пакуль грозны працэс мілітарызацыі касмічнай прасторы не набыў незваротнага харак-

тару. Тут не павінна быць месца для прапагандысцкіх хітрыкаў, спроб забяспечыць сабе тыя або іншыя часовыя перавагі. Праблема недапушчэння мілітарызацыі космасу — гэта праблема агульначалавечага значэння. Яна патрабуе радыкальных рашэнняў. Такія рашэнні цалкам дасягальныя. Трэба ўсвядоміць усю паўнату сваёй адказнасці перад народам, праявіць волю да дагаворанасці.

Імкнучыся перагародзіць шлях зброі ў космас, мы прапанавалі дагаварыцца аб забароне прымянення сілы ў касмічнай прасторы і з космасу ў адносінах да Зямлі. Гэта дагаворанасць прадугледжвала б, у прыватнасці, і поўную адмову ад праціспадарожнікавай зброі, уключаючы знішчэнне ўжо існуючых такіх сістэм. Каб аблегчыць дасягненне дагаворанасці, СССР у аднабаковым парадку аб'явіў мараторый на вывад у космас праціспадарожнікавай зброі да таго часу, пакуль іншыя краіны будуць рабіць гэтак жа.

Савецкая ініцыятыва атрымала шырокую падтрымку ў свеце. Няма і не можа быць ні-

якіх апраўданняў адмовы пачаць выпрацоўку адпаведных практычных мер. Патрабуецца без якіх-небудзь умоў або агаворак пачаць афіцыйныя перагаворы, маючы на ўвазе надзейна перакрыць усе каналы мілітарызацыі касмічнай прасторы. Садзейнічаць гэтай справядлівай і глыбока гуманнай мэце — абавязак палітычных і грамадскіх дзеячаў усіх краін. Савецкі Саюз поўны рашучасці зрабіць усё, што ад яго залежыць, каб адпаведная дагаворанасць была дасягнута.

Што датычыць вашага канкрэтнага меркавання, якое адносіцца да палажэння савецкага праекта Дагавора аб абмежаванні на ваеннае выкарыстанне як пілатуемых, так і непілатуемых касмічных караблёў, то яго можна было б разгледзець у ходзе афіцыйных перагавораў.

Карыстаюся выпадкам, каб пажадаць вам поспеху ў вашай высакароднай дзейнасці па прадухіленню распаўсюджвання гонкі ўзбраенняў на касмічную прастору.

3 павагай

К. ЧАРНЕНКА

СУПРАЦЬ МІЛІТАРЫЗАЦЫІ КОСМАСУ

Вядомыя амерыканскія вучоныя Р. Гарвін і К. Саган накіравалі Генеральнаму сакратару ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР К. У. Чарненку пісьмо, у якім яны выказваюць сваю глыбокую заклапочанасць з выпадку

небяспекі, звязанай з мілітарызацыяй касмічнай прасторы.

Аўтары пісьма выказваюцца ў падтрымку савецкага праекта «Дагавора аб забароне прымянення сілы ў касмічнай прасторы і з космасу ў адносінах да Зямлі», унесенага на раз-

гляд мінулай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

Яны адзначаюць, што Савецкі Саюз даў пазітыўны адказ на заклік вялікай групы амерыканскіх вучоных і грамадскіх дзеячаў вясной 1983 года па пытанню аб забароне касміч-

най зброі. Цяпер, улічваючы ўсё больш узрастаючую вастрыню праблемы, яны зноў звяртаюцца да кіраўнікоў краін свету з заклікам дагаварыцца аб пагадненні, якое забараняла б размяшчэнне любых відаў зброі ў космасе, а таксама нанясенне ўроні спадарожнікам

любой дзяржавы або іх знішчэнне.

Аўтары пісьма выкладаюць некаторыя канкрэтныя меркаванні адносна абмежаванняў на выкарыстанне ў ваенных мэтах пілатуемых касмічных караблёў.

(ТАСС).

падзеі • людзі • факты

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ІТАЛЬЯНСКІХ КАМУНІСТАЎ

У Мінску пабывала дэлегацыя ветэранаў Італьянскай камуністычнай партыі на чале з адказным работнікам Цэнтральнай кантрольнай камісіі ІКП Джузепе Асалам.

Госці былі прыняты ў Вярхоўным Савеце БССР. У ходзе прайшоўшай дружэлюбнай гутаркі намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок расказаў аб дасяг-

неннях працоўных Беларусі ў развіцці эканомікі, навукі і культуры, аб укладзе рэспублікі ў перамогу савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захопнікамі, аб тым шырокім размаху, які атрымаў на беларускай зямлі рух за спыненне гонкі ўзбраенняў, за мір і раззбраенне.

Італьянскія камуністы зрабілі паездку па гораду, аглядзелі экспазіцыю Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, у Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сустрэліся з ветэранамі КПСС, вайны і працы.

Госці з Італіі пабывалі таксама на мемарыяльным комплексе «Хатынь» і

Кургане Славы, сустрэліся ў Беларусі з кіраўніком і культурнай сувязі з замежнымі краінамі з прадстаўнікамі грамадскасці, актывістамі рэспубліканскага Камітэта абароны міру.

СУПРАЦОУНІЦТВА

СЕМІНАР ФІРМЫ «ТРЫГА»

Французская фірма «Трыга», якая спецыялізуецца на прамысловай перапрацоўцы бытавых адходаў, правяла ў Мінску семінар, арганізаваны пры садзейнічання Гандлёва-прамысловай палаты БССР. У ім прынялі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР, Дзяржаўнага камітэта БССР па ахове прыроды, Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР, госці з рэспублік Прыбалтыкі і Ленінграда.

Семінар паслужыў абменам інфармацыяй паміж савецкімі і французскімі спецыялістамі.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ

КАНТАКТЫ МОЛАДЗІ

Узаемацікавыя, карысныя і вельмі важныя — так ахарактарызавалі прайшоўшыя ў нашай краіне сустрэчы і дыскусіі савецкіх і амерыканскіх юнакоў і дзяўчат удзельнікі прэс-канферэнцыі, якая адбылася ў Маскве ў Камітэце маладзёжных арганізацый СССР. Яна была прысвечана вынікам паездкі па Савецкаму Саюзу дэлегацыі Асацыяцыі прамоўніцкага мастацтва — грамадскай арганізацыі ЗША, якая аб'ядноўвае выкладчыкаў і студэнтаў.

Мы захопленыя гасцінасцю і сардэчнасцю, з якімі сустрэлі нас савецкія людзі, заявіў кіраўнік амерыканскай дэлегацыі выкладчык каледжа С. Ноўблс. У Маскве, Мінску, Ташкенце і Тбілісі прайшоў жывы, шчыры абмен думкамі ў студэнцкіх аўдыторыях. Гэта дапамагло лепш спазнаць і зразумець адзін аднаго. Ура-

жанняў ад сустрэч шмат, а галоўнае: мы пераканаліся, што ў СССР усе актыўна імкнучыся да міру, змагаюцца за яго, многае робяць для ўмацавання дружбы і супрацоўніцтва з іншымі краінамі.

Удзельнікі прэс-канферэнцыі падкрэслілі, што канструктыўныя сувязі паміж Студэнцкім саветам СССР і Асацыяцыяй прамоўніцкага мастацтва ўмацоўваюцца. У прыватнасці, восенню бягучага года ў ЗША пабывае група савецкіх студэнтаў.

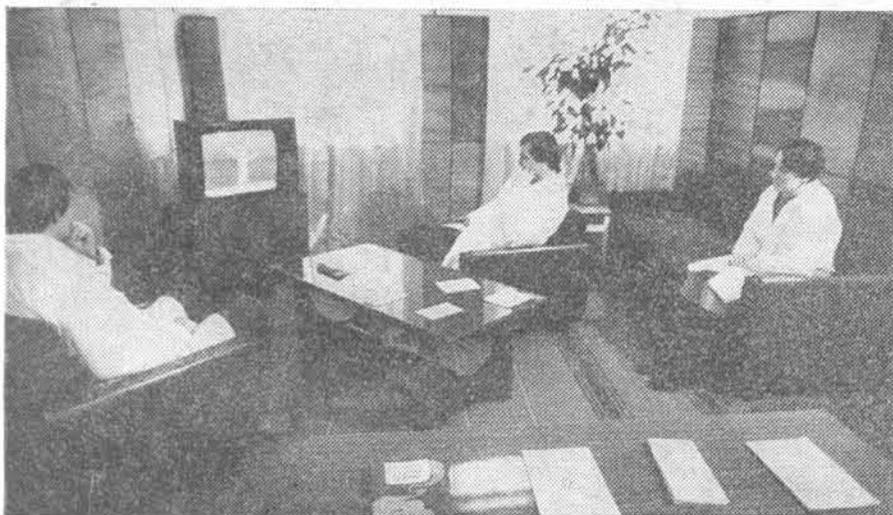
ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

КРЫЧАЎ. Белакаменны двухпавярховы будынак упрыгожыў цэнтральную сядзібу калгаса «Памяць Леніна» — вёску Касцюшкавічы. Гэта клуб, які нядаўна гасцінна адкрыў свае дзверы перад вясцоўцамі. У ім — кіназала на 200 месцаў, памяшканні для заняткаў гурткаў мастацкай самадзейнасці, бібліятэка з чытальнай залай.

МАЗЫР. Непадалёк ад гэтага палескага горада пачалося ўзвядзенне завода буйнапанельнага домабудавання. Пуск яго намечаны на 1986 год. Зыходам на практычную магутнасць прадпрыемства стане штогод выпускаць такую колькасць вырабаў, якіх будзе дастаткова для будаўніцтва 70 тысяч квадратных метраў жылля.

ПОЛАЦК. На вытворчым аб'яднанні «Шкловалакно» выдаў першую прадукцыю новы цэх. У год ён будзе выпускаць 44 мільёны пагонных метраў шклотканіны, якая з'яўляецца выдатным ізалятарам і вогнеўстойлівым матэрыялам, шырока выкарыстоўваецца ў электратэхнічнай і шэрагу іншых галін народнай гаспадаркі.

РЭЧЫЦА. У Рэчыцкім раёне, на новай Заходне-Аляксандраўскай плошчы, атрыманы прыток газу і кандэнсату. Работы па ацэнцы запасаў адкрытых залежаў працягваюцца. Даследаванні, якія вядуць спецыялісты, дадуць у бліжэйшы час поўнае ўяўленне аб новым радовішчы.

Курс лячэння жывёлаводы племзавода «Рось» Ваўкавыскага раёна могуць цяпер прайсці на рабоце на малочным комплексе «Ендрыхаўцы» адкрыты прафілакторый. Для працаўнікоў абсталяваны сучаснай тэхнікай фізіятэрапеўтычны і працэдурны кабінеты, утульны пакой адпачынку. Медсястра і ўрач уважліва сочаць за здароўем работнікаў ферм.

Пад адным дахам з прафілакторыем размясціліся Дом жывёлавода, лазня, пральня. Усё гэта пабудавана ў адпаведнасці з планам сацыяльна-эканамічнага развіцця гаспадаркі.

За апошнія гады ў Ваўкавыскім раёне на кожным другім машынным двары і на кожнай другой ферме пабудаваны лазні, ёсць здраўпункты. Да канца пяцігодкі здараўленчыя ўстановы плануецца адкрыць ва ўсіх гаспадарках.

НА ЗДЫМКУ: у пакой адпачынку прафілакторыя.

ШКЛЯНКА МАЛАКА

Ці даводзілася вам калі-небудзь піць малако, адтопленое ў гарачай сялянскай печы? Калі даводзілася, дык напэўна ведаеце, як гэта смачна — ні з чым не параўнаеш.

А ці можна тое самае малако разліць у бутэльку і гарантаваць яго захаванасць на працягу доўгага часу? Аказваецца, можна. І гэта пацвердзілі тэхналагі новага (трэцяга па ліку) Мінскага малочнага завода, які ў пачатку сёлета года выдаў сваю першую прадукцыю. Зразумела, тое малако, што прадаецца ў магазінах, вырабляецца не ў сялянскай печы, а на сучаснай вытворчасці, на сучаснай тэхналогіі, але смакавыя якасці яго выдатныя.

Акрамя адтоплення і пастэрызавання малака, новы мінскі завод выпускае кефір, кумыс, сыравашу, ражанку, смятанку, ацыдафілін, тварог. Зыходам на праектную магутнасць прадпрыемства будзе выпрацоўваць у змену 320 тон цэльнамалочнай прадукцыі. Для параўнання скажам, што першыя два малочныя заводы даюць за змену толькі каля 400 тон прадукцыі.

Прадпрыемства аснашчана самым сучасным ачынным і замежным абсталяваннем. Тут дзейнічае аўтаматызаваная сістэма кіравання тэхналагічнымі працэсамі, якая ажыццяўляе аптымізацыю рэжымаў работы абсталявання, кантроль за ходам тэхналагічных працэсаў. Словам, новы малочны завод дае важную прыбаўку прадукцыі да стала гараджан. Сёння на кожнага жыхара Мінска пры-

ходзіцца прыкладна па 1,3 кілаграма малака і малочных прадуктаў у дзень.

Калі я даведаўся пра гэту лічбу, міжволі прыгадаў адну газетную інфармацыю, перададзеную нядаўна з Лімы. У ёй паведамлялася, што муніцыпалітэт перуанскай сталіцы прыступіў да ажыццяўлення праграмы «Шклянка малака». На прэс-канферэнцыі мэр горада заявіў, што «з 2 красавіка пачнецца штодзённае размеркаванне 200 тысяч шклянак малака для дзяцей дашкольнага ўзросту». Як бачыце, малочныя рэкі цякуць пакуль толькі ў Казах...

Але не будзем параўноўваць Савецкі Саюз з Перу. Давайце лепш супаставім апошнія апублікаваныя дадзеныя аб спажыванні малака ў СССР і ЗША. Дык вось, згодна гэтым дадзеным, у нашай краіне на аднаго чалавека прыходзіцца ў сярэднім 314 кілаграмаў малочных прадуктаў у год, у Злучаных Штатах — 254 кілаграмы. Па вытворчасці малочных прадуктаў СССР перавысіў і многія іншыя развітыя капіталістычныя краіны. Пры 6 працэнтах насельніцтва планеты на долю Савецкага Саюза прыходзіцца 20 працэнтаў сусветнай вытворчасці малака.

А цяпер — што тычыцца цэн. Пры пастаянным росце грашовых даходаў насельніцтва (за апошнія пятнаццаць гадоў яны павялічыліся ў нас удвая), у СССР падтрымліваюцца стабільныя цэны на большасць тавараў і паслуг. Напрыклад, на малако, як і на многія іншыя

прадукты харчавання, цэны ні разу не павышаліся з 1962 года. У 1962 годзе кілаграм малака каштаваў 24 капейкі, столькі ж каштуе ён і сёння. Дарэчы, гэта ніжэй сабекошту тавара. Вызначаючы цэны, дзяржава ўлічвае не толькі сабекошт прадукта вытворчасці, але і яго сацыяльную значнасць. Выдаткі ў такім выпадку пагашаюцца дзяржаўнымі датацыямі...

І на заканчэнне скажам яшчэ колькі слоў пра новы малочны завод у Мінску, з якога мы пачалі нашу гаворку.

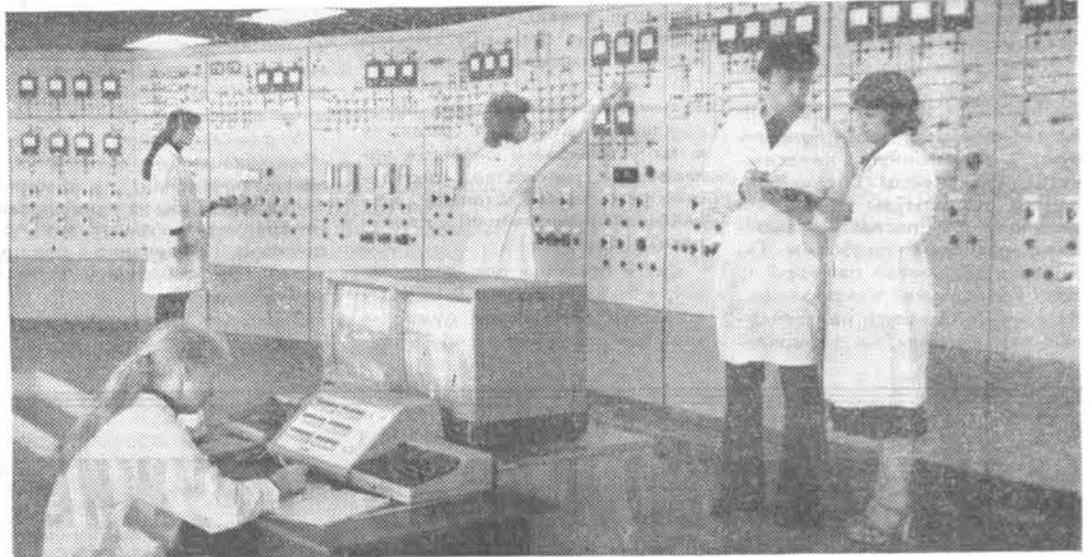
Па ўзроўню механізацыі і аўтаматызацыі прадпрыемства не мае сабе роўных у краіне. Ствараючы яго праект, спецыялісты прадгледзелі і максімум выгод для тых, хто будзе тут працаваць. У шасціпавярховым адміністрацыйна-бытавым корпусе, акрамя службы кіравання, размясцілася сталовая на 150 пасадачных месцаў з магазінам кулінарыі, канферэнц-зала, а таксама медыцынскі пункт, пакой адпачынку і іншыя.

Працуюць на прадпрыемстве спецыялісты, якія атрымалі адпаведную вышэйшую адукацыю ў інстытутах Масквы, Мінска, Магілёва, Волагды.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

НА ЗДЫМКАХ: адміністрацыйна-бытавы корпус новага Мінскага малочнага завода; у цэху разліву малака; старшы майстар Святлана МЯШКОВА; цэнтральны дыспетчарскі пункт кіравання.

Фота С. КРЫЦКАГА.

«Яны не маюць патрэбы ў прафсаюзных білетах» — усхвалявана сказаў адзін з босяў аўтамабілебудавнічай кампаніі «Джэнерал мотарс», дэманструючы прафсаюзнаму лідэру аўтаматычныя лініі на адным з заводаў Дэтройта.

«Але яны не купляюць аўтамабіляў» — адрэзаў прафсаюзнік. Гісторыя гэтая даўняя. Прафсаюзным лідэрам, які не падзяліў радасць аўтамабільнага магната, быў Уолтэр Рэйтэр. Ён узначальваў некалі буйнейшае амерыканскае прафаб'яднанне АФТ-КПП.

АУТАМАТЫ—У ЦЭХІ, ЛЮДЗЕЙ—НА ВУЛІЦУ

Сёння гаспадары капіталістычнай Індустрыі прыкладна так захапляюцца прамысловымі робатамі. Для манополь перавагі «аўтаматаў-рабочых» відавочныя: скарачэнне выдаткаў вытворчасці і эканомія працоўных затрат, укараненне глыбкіх тэхналагічных схем, якія хутка рэагуюць на змяненне вытворчых задач. І вядома, сацыяльны спакой. Здаецца, што становіцца рэальнасцю мара прамысловых магнатаў — «бязлюдныя заводы», якія пазбаўлены ад працоўных канфліктаў і прафсаюзных патрабаванняў.

А якія пачуцці выклікае ро-

ЦІ МОЖА РОБАТ БЫЦЬ СЯБРАМ РАБОЧАГА?

ТАКІ ПОЦІСК МАГЧЫМЫ

бат у рабочых? Не, рабочыя не адмаўляюць яго вартасцей: ён можа рабіць самую цяжкую працу, замяніць людзей на небяспечных аперацыях. Але адначасова робат у цэху капіталістычнага прадпрыемства з'яўляецца як бы сінонімам звальненняў. Паводле афіцыйных дадзеных, у ЗША, напрыклад, з 12 мільёнаў беспрацоўных, два мільёны з'яўляюцца ахвярамі робатызцыі. Паводле надлікаў экспертаў, кожны робат ліквідуе ў аўтамабілебудаванні ЗША ў сярэднім 1,7 рабочага месца, у прамысловасці Японіі — чатыры рабочыя месцы.

Прычым робаты не проста «выштурхоўваюць» рабочага за сцены завода, яны ўсё часцей знішчаюць яго прафесію. Гэта адно з бедстваў капіталістычнай рацыяналізацыі: сучасная тэхніка, закліканая аблягчыць працу мільёнаў рабочых, ва ўмовах масавага беспрацоўя прымушае іх брацца за цяжкую і нізкааплацітую працу.

РОБАТ ПРЫХОДЗІЦЬ—ЧАЛАВЕК ЗАСТАЕЦА

Задайце пытанне кіраўніку савецкага прадпрыемства: у чым вы маеце патрэбу больш за ўсё? Адказам будзе: не хапае рабочых рук. З аб'явай «патрабуюцца»... можна пазнаёміцца каля прахадной любога прадпрыемства.

У заключэнне субсіднік дадасць: рады будзем таксама «ўзяць» на працу робатаў. Яны памогуць нам зменшыць недахоп рабочай сілы і ўзняць прадукцыйнасць працы. І, што асабліва важна, збавяць людзей ад цяжкай, манатоннай і стамляючай работы, замяняць іх на шкодных участках вытворчасці.

— Ліквідацыя ручной працы, пераклад яе на плечы робатаў — сёння адна з важнейшых сацыяльна-эканамічных задач, якія адпавядаюць Інтэрэсам працоўных, — гаворыць загадчык аддзела аховы працы Усесаюзнага Цэнтральнага Савета Прафсаюзаў Анатоль Сямёнаў. — Таму ўкара-

ненне робатаў у СССР не сустракае нараканняў ні з боку рабочых, ні з боку прафсаюзаў. Робатабудаванне стала адной з найбольш дынамічна растуць галін народнай гаспадаркі. У 1970 годзе ў Савецкім Саюзе былі створаны тры першыя мадэлі маніпулятараў з праграмным кіраваннем, праз пяць гадоў ужо дзейнічала 250 робатаў і аўтаматычных маніпулятараў, цяпер — больш за сем тысяч. У 1985 годзе плануецца выпусціць 40 тысяч прамысловых робатаў. Аднак попыт на іх усё яшчэ не будзе задаволены поўнасцю — ужо цяпер у партфелі заказаў налічваецца 60 тысяч заявак. І гэта далёка не мяжа. Паводле разлікаў савецкіх эканамістаў, у прамысловасці краіны можа быць эфектыўна выкарыстана 120 тысяч прамысловых робатаў.

У перспектыве робаты замяняць каля аднаго мільёна савецкіх рабочых, але ні адзін з іх не пазбавіцца ра-

боты, не страціць у заробнай плаце. У працэсе робатызцыі вытворчасці пра гэта сумесна клапаціцца адміністрацыя прадпрыемстваў і прафсаюзы.

Частка вызваленых рабочых — гэты выбар звычайна робяць маладыя — пройдуць курсы прафесійнай перападрыхтоўкі, атрымаюць новыя спецыяльнасці (у тым ліку апэратараў, наладчыкаў робатаў). Абудаванне на курсах перападрыхтоўкі (як і ўсе віды навучання ў СССР) бясплатнае, і на час вучобы за рабочымі захоўваецца іх сярэдні заробтак.

Некаторыя могуць па многіх прычынах не захацець расставіцца са старой прафесіяй. Для іх знойдуць работу на іншым участку вытворчасці ці іншым прадпрыемстве. У любым выпадку — ідзе размова аб перападрыхтоўцы з павышэннем кваліфікацыі ці аб змене месца работы — будзе адбывацца масавае перамяшчэнне рабочых, так скажам, на больш інтэлектуальныя паверхі вытворчасці.

У цэхах савецкіх заводаў можна ўбачыць плакат: рука рабочага паціскае руку робата. У Савецкім Саюзе перакананы, што такі поціск магчымы і ён будзе саброеўскім.

Фелікс АЛЯКСЕЕЎ.

СУМНАЯ, несучасная статыстыка прыводзілася на апошняй, 22-й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО.

Цяпер у асноўным у краінах, што вызваліліся ад каланіяльнага прыгнёту, налічваецца каля 800 мільёнаў чалавек, якія жывуць ва ўмовах абсалютнай беднасці. Больш як 430 мільёнаў пакутуюць ад недаядання.

Ёсць нямала іншых праблем, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння. У прыватнасці, адчуваецца крайні недахоп нацыянальных кадраў, высокаадукаваных спецыялістаў. Вельмі мала вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навуковых устаноў... Сур'ёзная перашкода на шляху падрыхтоўкі нацыянальных кадраў — непісьменнасць. Паводле даных ЮНЕСКО, у краінах Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі 700 мільёнаў чалавек непісьменныя. 123 мільёны дзяцей школьнага ўзросту пазбаўлены магчымасці вучыцца.

Не прывялі да перамен і спробы краін, што сталі на шлях развіцця, пазбаўіцца ў сферы масавай інфармацыі ад дыктату заходніх транснацыянальных агенцтваў, якія стараюцца раз'яднаць народы, трымаючы іх у духу паслушманнасці, навязаць ім сваю волю, свой падыход да ацэнкі міжнародных падзей. Тут перанейшаму працягвае панаванне, як некаторыя вызначылі прэзідэнт Фінляндцы Урха Кеканен, «інфармацыйны імперыялізм».

Гэтыя словы лепш за ўсё характарызуюць такія лічбы: чатыры транснацыянальныя агенствы АП, ЮПІ (ЗША), Рэйтэр (Вялікабрытанія) і Франс Прэс (Францыя) распаўсюджаюць штодзённа ў тысячу разоў больш слоў, чым усе 84 нацыянальныя інфармацыйныя службы, якія ўваходзяць у пул агенцтваў друку недалучаных краін.

Натуральна, што ўрады краін, якія сталі на шлях развіцця, не могуць не хваляваць пытанні: як забяспечыць сабе палітычную і эканамічную незалежнасць, як знайсці больш разумны, эфектыўны шлях, які дазваляў бы паспяхова вырашыць наспелыя праблемы. Гэта стала прадметам размовы на сесіі Генеральнай канферэнцыі. Як паказалі дыскусіі на пленарных пасяджэннях, на пасяджэн-

ФАКТЫ СУПРАЦЬ ПАКЛЁПНІЦКІХ ВЫДУМАК

ЮНЕСКО: ЯЕ КЛОПАТЫ І ЯЕ НЯДОБРАЗЫЧЛІўЦЫ

нях камісій, у большасці краін, што сталі на шлях развіцця, добра ўсведамляюць, што хутэйшы ўздым эканомікі і культуры іх краін у многім залежыць ад умення выкарыстоўваць наяўныя прыродныя і працоўныя рэсурсы, ад стварэння чэаабходных перадамоў для дэмакратызацыі грамадскага жыцця і сацыяльнага прагрэсу, шырокага доступу працоўнага насельніцтва да адукацыі, навукі, культуры. Але не менш важнай умовай для паскарэння грамадска-эканамічнага развіцця з'яўляецца аздаравленне міжнароднага становішча, прадухіленне вайны, забеспячэнне ўстойлівага і трывалага міру.

Была выказана глыбокая занепакоенасць, што растратваюцца вялікія матэрыяльныя сродкі на бяссэнсавую гонку ўзбраенняў, папаўненне запасаў ядзернай зброі. Як сведчаць афіцыйныя даныя амерыканскага ўрада, ваенныя расходы ЗША выраслі са 127,8 мільярдаў долараў у 1978—79 фінансавым годзе да 214 мільярдаў у 1981—82 годзе. У 1982—83 фінансавым годзе яны склалі ўжо 258 мільярдаў долараў.

Пераважная большасць удзельнікаў агульнапалітычнай дыскусіі былі аднадумцамі ў сваёй думцы: прамы абавязак ЮНЕСКО накіраваць усе намаганні на мабілізацыю дзеячў адукацыі, навукі, культуры і камунікацыі на барацьбу супраць пагрозы ядзернай вайны, на стрымліванне гонкі ўзбраенняў з тым, каб выкарыстаць матэрыяльныя і духоўныя сродкі на мэты ўсебаковага развіцця чалавечага грамадства, ліквідацыю ўсіх форм адсталасці, эканамічнай і палітычнай няроўнасці.

Сесія прыняла рад дакументаў, у іх ліку «Роля ЮНЕСКО ў стварэнні грамадскай думкі на карысць спынення гонкі ўзбра-

енняў і пераходу да раззбраення», «Уклад ЮНЕСКО ў справу міру і задачы ЮНЕСКО ў адносінах да садзейнічання ажыццяўлення правоў чалавек і ліквідацыі каланіялізму і расізму», рэзалюцыі аб удзеле ў святкаванні 40-годдзя заканчэння другой сусветнай вайны, аб супрацоўніцтве ў Еўропе.

Па прапанове Дэлегацыі СССР, Украінскай і Беларускай ССР у рэзалюцыях канферэнцыі была падкрэслена чэснасць ўзаемасувязь праблем развіцця і разрадкі міжнароднай напружанасці, захавання міру, спынення гонкі ўзбраенняў і раззбраення.

Вынясенне на абмеркаванне сесіі Генеральнай канферэнцыі пытанняў, звязаных з забеспячэннем міру, прыйшлося не даспадобы прадстаўнікам амерыканскай дэлегацыі. Яна вырашыла даць бой на сесіі. Яе галоўны аргумент: не справа, маўляў, ЮНЕСКО займацца пытаннямі міру, гэта, маўляў, кампетэнцыя Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Але з гэтага нічога не выйшла. Удзельнікі Генеральнай канферэнцыі расцанілі такі выпадак як спробу падвергнуць рэвізіі Статут ЮНЕСКО, які пачынаецца са слоў: «Думкі аб вайне ўзнікаюць у розумах людзей, таму ў свядомасць людзей трэба ўкараняць ідэю абароны міру».

Аб'ектам зацятых нападак на сесіі прадстаўнікі Захаду, і перш за ўсё Злучаных Штатаў Амерыкі, зрабілі праблемы камунікацыі, якія займаюць у апошнія гады ўсё большае месца ў дзейнасці ЮНЕСКО.

У рамках буйной праграмы «Камунікацыя на службе чалавек», вынесенай на абмеркаванне сесіі, было прапанавана Генеральнаму дырэктару прадоўжыць вывучэнне паняцця адказнасці работнікаў сродкаў камунікацыі.

Злучаныя Штаты Амерыкі і іх аднадумцы ўгледзелі ў гэ-

тым не што іншае, як спробу ЮНЕСКО навязаць цензуру. У дні работы сесіі Генеральнай канферэнцыі заходні друк разгарнуў кампанію злоснага паклёпу, нападак на ЮНЕСКО, абвінавачваючы яе ў тым, што, маўляў, яна спрабуе пакончыць са свабодой друку.

Гэта прапагандысцкая шуміха яшчэ раз паказала, што газэтары так званай «свабоднай прэсы» па-ранейшаму прэтэндуць на нейкія асобныя правы, прывілеі фарміраваць грамадскую думку ў такім духу, які ім выгадна.

У прапанове Генеральнаму дырэктару няма і намёку на цензуру ў якой бы там ні было форме або спроб апраўдаць замаха на свабоду інфармацыі. Гаворка ішла аб тым, каб падкрэсліць этычныя аспекты задачы, ускладзенай на работнікаў інфармацыі. Якіх бы поглядаў, перакананняў і ідэалогій яны ні прытрымліваліся, на ўсіх іх ляжыць маральны абавязак дзейнічаць у строгай адпаведнасці з ускладзенай на іх адказнасцю ў справе ўмацавання прынцыпаў, якія з'яўляюцца абавязковай умовай любых зносін як на нацыянальным, так і на міжнародным узроўні. Гэтыя прынцыпы пачынаюцца з павагі індывідуальнай і калектывунай правоў без якой бы там ні было дыскрымінацыі па прыкмеце расы, колеру скуры, полу або класа. Гэтыя прынцыпы падраўняваюць павагу годнасці і суверэнітэту ўсіх народаў і ўсіх краін незалежна ад іх размераў, багацця і магутнасці, павагу ўсіх культур, усяго вопыту і ўсіх каштоўнасцей. Захаванне гэтых прынцыпаў з'яўляецца настойлівай неабходнасцю, без якой не можа быць ні міру, ні магчымага супрацоўніцтва паміж людзьмі.

Спрабуючы павярнуць ход работы сесіі ў напрамку, які адпавядаў бы інтарэсам Злучаных Штатаў Амерыкі, яе прад-

стаўнікі не пазбеглі грубага націску на ўдзельнікаў сесіі. У сваім выступленні ў час агульнапалітычнай дыскусіі яе кіраўнік містэр Хінелі даў недвухсэнсавы зразумець, што Злучаныя Штаты Амерыкі незадаволены дзейнасцю ЮНЕСКО, спробамі абмежаваць свабоду друку «ад празмернай «палітызацыі» (падраўняваецца пад гэтым актыўнае абмеркаванне членамі ЮНЕСКО пытанняў умацавання міжнароднага міру, абмежавання гонкі ўзбраенняў, устаўнаўлення клімату супрацоўніцтва і ўзаемаразумення паміж народамі). Ён заявіў, што калі ЮНЕСКО не зменіць у гэтых пытаннях сваёй пазіцыі, то Злучаныя Штаты Амерыкі адмовяцца ўносіць свой унёсак у бюджэт арганізацыі.

Амерыканская адміністрацыя, якая давала настаўленні сваёй дэлегацыі, паспяшалася пацвердзіць, што яна не любіць кідаць словы на вецер, строга прытрымліваецца прынцыпу: «калі не танцуеш пад маю дудку, то і грошай не атрымаеш!»

Напярэдадні новага года афіцыйны прадстаўнік дзярждэпартаменту паведаміў, што Злучаныя Штаты Амерыкі збіраюцца ў канцы 1984 года выйсці з ЮНЕСКО.

Услед за гэтым дэмаршам сродкі масавай інфармацыі правай арыентацыі, а таксама прэса шэрагу заходніх краін, у тым ліку французскай, разгарнулі шумную паклёпніцкую кампанію ў адрас ЮНЕСКО. Якія толькі ні былі выстаўлены абвінавачванні: і што ў арганізацыі непадзельна гаспадарыць блок сацыялістычных краін і краін, што сталі на шлях развіцця, і што быццам парушаецца фінансавая дысцыпліна, і гэтак далей.

Адказваючы на гэтыя правакацыйныя пытанні на прэс-канферэнцыі ў штаб-кватэры ЮНЕСКО, намеснік Генеральнага дырэктара ЮНЕСКО Анры Лопес прывёў факты, якія паказалі, што выстаўленыя абвінавачванні пабудаваны на пыску, на голых выдумках і маюць адну мэту — увесці ў зман сусветную грамадскую думку. Усе фінансавыя справы ў ЮНЕСКО знаходзяцца пад кантролем спецыяльнага камісара, які назначаецца Генеральнай канфе-
[Заканчэнне на 7-й стар.]

ФАРІСЕЙСТВО И ЛОЖЬ — ОРУЖИЕ СЕКРЕТНЫХ СЛУЖБ США

(Продолжение.)

Начало в №№ 19—20.

Статья 2385 раздела 18 этого кодекса гласит: «Умышленные или сознательные призывы, поощрение, советы или проповедь необходимости, желательности или целесообразности свержения или уничтожения правительства США или правительства любого штата... или... с намерением добиться свержения любого такого правительства, печатание, публикация, редактирование, распространение или предание публичному обозрению любого печатного материала, призывающего, советуемого или проповедующего необходимость, обязанность, желательность или целесообразность свержения или уничтожения любого правительства в США силой или бесчинствами или попытки к этому... караются штрафом до 20 тысяч долларов, или тюремным заключением до 20 лет, или обонми видами наказания». Нет сомнения, что, если бы Сахаров был гражданином США и занимался такой деятельностью, он неизбежно оказался бы за решеткой.

Административные меры, принятые в отношении Сахарова, направлены к тому, чтобы пресечь его подрывную деятельность. Эти меры полностью одобрены советской общественностью. Они,

без сомнения, могут оказаться полезными и для самого Сахарова, если он найдет возможность критически оценить свое падение.

Живет поныне в городе Горьком на Волге в четырехкомнатной квартире академик А. Сахаров. Замечены регулярные перепады в его настроении. Спокойные периоды, когда Боннэр, оставив его, уезжает в Москву, и депрессивные — когда она наезжает из столицы к супругу. Приезжает, побывав в Москве в посольстве США, встретившись с кем-то, аккуратно получив за него академическую заработную плату. За сим следует коллективное сочинение супругами какого-нибудь пасквиля, иногда прерываемое бурной сценой с побоями. Страдающая сторона — Сахаров, который понимает, что боль он и горе наше. И от этого куражится.

Вот на этом фоне я бы рассматривал очередные «откровения» от имени Сахарова, передаваемые западными радиоголосами. Почему «от имени»? Подвергнув тщательному, если угодно, текстологическому, анализу его статьи и прочее (благо по объему не очень много), не могу избавиться от ощущения, что немало написано под диктовку или под давлением чужой недоброй воли.

Но эта оценка антисоветской по сути своей деятель-

ности Сахарова никак не относится к отщепенцам, вообще, добивавшимся при помощи и подстрекательстве ЦРУ смерти социалистической идеологии во имя безраздельного господства буржуазной.

СТАРОЕ В НОВОМ

Администрация Рональда Рейгана выступила в «крестовый поход» против Советского Союза, против социализма. Выступила в буквальном смысле, выдвинув против нас, помимо прочего, этические и иные нормы христианства. Выступает под идеологическим штандартом, на котором начертано имя бога. В чаду антикоммунизма нынешние правители в Вашингтоне упустили из виду: сама американская конституция, по которой им бы хотелось заставить жить весь мир, подчеркнута указывает: «Конгресс не должен издавать никаких законов, устанавливающих какую-либо религию или запрещающих ее свободное исповедание». Так гласит первая поправка к конституции США.

Евангелизм внешней политики администрации Дж. Картера, многократно усиленный религиозными восторгами рейгановцев, поставил в тупик американских знатоков вопро-

са. Профессор церковной истории лютеранского колледжа в Чикаго Дж. Шерер выступил в 1981 году на конференции церковных лидеров. Он многозначительно для посвященных назвал свою квалифицированную речь «Когда церковь и государство отправляются за рубеж». Профессор-теолог указал, что «со всей силой на первый план снова выдвигается вопрос об отделении церкви от государства». Шерер добавил: «Только тщательно рассмотрев непоследовательность и противоречия между теорией и практикой на протяжении более чем двухсотлетней истории, можно надеяться должным образом оценить нынешнюю политику». Профессор нашел, говоря его словами, «немало наглых нарушений первой поправки» в прошлом, то есть когда правительство США использовало церковь как свое орудие во внешних делах.

Установив эти обстоятельства, никак не вяжущиеся с официальными американскими утверждениями о «свободе» вероисповедания, профессор предрек: «В зависимости от силы братских уз, связывающих американские церкви и их партнеров за рубежом, ценностной ориентации, этического идеализма, теологических привязанностей возникают конфликты интересов между американскими церквями

и правительством США, между американскими церквями и иностранными государствами, связавшими себя с политикой правительства США. Коротко говоря, церкви должны будут вынести мучительное решение быть верными светскому царству или царству божьему».

Глубоко обоснована озабоченность, которую разделяет всякий и каждый добрый пастыр, пекущийся о духовном здравии своих пасомых. То, что определенно сокрушает сердце профессора-теолога, пусть для расплывшихся в США в последние годы лидеров фундаменталистов. Вероятно, самый известный из них, лидер «морального большинства», друг и почитатель Р. Рейгана преподобный Дж. Фолвелл изрек: «Что там религия и политика. Проблема проста и сводится к следующему: отцы-основатели, написавшие конституцию, не имели на уме отделение бога и государства, а думали только об отделении религии и государства». Суждение, на взгляд Фолвелла, вероятно, безупречное, только к любимому его словам предложил относиться, мягко говоря, осторожно не кто другой, как бывший президент Дж. Картер. В своих мемуарах, вышедших в ноябре 1982 года, он предостерег: «Джерри Фолвелл, руководитель морального большинства один из самых

СТИПЕНДИИ ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ

Первых иностранных студентов, пожелавших получить образование в СССР, советские вузы приняли почти 40 лет назад. Это было тяжелое послевоенное время, предстояло восстановить все разрушенное фашистами, в том числе и 334 Университета и института.

И все же уже тогда, в 1946 году, первые 494 молодых человека, приехавшие из Венгрии, Польши, Чехословакии, Болгарии, других стран, заняли свои места в учебных аудиториях. Спустя десять лет их было уже 15 тысяч, в том числе и молодежь из развивающихся стран Африки, Азии, Латинской Америки, а еще через десятилетие — около 40 тысяч.

Сейчас в советских высших и средних специальных учебных заведениях занимаются сто тысяч иностранцев. Более трех тысяч из них являются стипендиатами Союза советских обществ дружбы с народами зарубежных стран, Комитета советских женщин и других общественных организаций. 300 стипендий предоставляет Комитет молодежных организаций (КМО) СССР.

Размеры стипендии как государственной, так и общественных организаций одинаковы — примерно 100 рублей в месяц. В чем же в таком случае разница и есть ли она?

Разница существует. Во-первых, речь идет о более чем трех тысячах дополнительных мест в учебных заведениях, сверх тех, что предоставляет государство. А во-вторых, эти места резервируются для тех, кому они будут отданы по решению самой общественной организации.

КМО СССР, например, использует свои 300 мест для активистов прогрессивных молодежных объединений Анголы, Афганистана, Индии, Кампучии, Кипра, Колумбии, Ливана, Панама, Португалии, Сирии — более чем 50 стран. Конкретно распределение стипендий КМО СССР происходит так: его зарубежные партнерские организации (а их примерно 1350),

желающие послать на учебу в Советский Союз своих активистов, направляют в штаб-квартиру КМО заявки с указанием профиля обучения. Число заявок, как правило, превышает количество вакансий. Поэтому в первую очередь удовлетворяются просьбы стран, испытывающих особую нужду в специалистах с высшим образованием.

Общественные организации, приглашающие на учебу того или иного студента-иностранца, не ограничивают свои заботы предоставлением ему стипендии. Иными словами, они интересуются не только тем, на что он будет жить, но и тем, как он будет жить, как будет учиться. Приведу два примера.

Рина Деви из Индии, проучившись год на экономическом факультете Московского университета, обратилась в КМО СССР с просьбой о перемене специальности: «Я убедилась, что экономика — не моя стихия, но оставлять учебу в СССР мне не хотелось бы...» КМО взял на себя необходимые хлопоты. Новый учебный год Рина Деви начала студенткой института иностранных языков.

Андреас Хаджигеоргиу с Кипра окончил Киевский медицинский институт. Руководство института сообщило в КМО, что Андреас проявил склонность к научным исследованиям. КМО предложил ему продолжить обучение в СССР — но уже в качестве аспиранта.

Сегодня иностранные студенты учатся в 300 из 892 советских вузов, в 65 городах. Срок их обучения на год больше, чем у советских сверстников, поскольку на подготовительных курсах они изучают русский язык. КМО торжественно отмечает каждый выпуск своих стипендиатов. Став специалистами, они уезжают домой. Это главный принцип обучения иностранцев в вузах СССР: учеба — в Советском Союзе, работа — у себя на родине.

Юрий ДЕМИН,
сотрудник КМО СССР.

худших консервативных религиозных лидеров, ибо он имеет массовую аудиторию и беспардонно относится к истине».

То, что пытаются ныне насладиться в духовной области, находится в кричащем противоречии с исторически известной доктриной христианства. В конце 1982 года верующим в США предложили сокращенное издание Библии, ветхий завет сокращен наполовину, евангелие — на одну четверть. Пионер предприятия, издательства «Ридерз Дайджест» объявило, что цель сокращения — заманить читателей, ибо в США немало людей, не «открывавших Библию, теперь они смогут прочитать ее до конца». Или другое предприятие — на основе Библии ныне изданы руководства в области секса. Б. Лехей, входящий в руководство «морального большинства», настаивает, что эти книги весьма полезны, христиане, послушные богу, «обычно испытывают большее удовлетворение, чем нехристиане» и т. д.

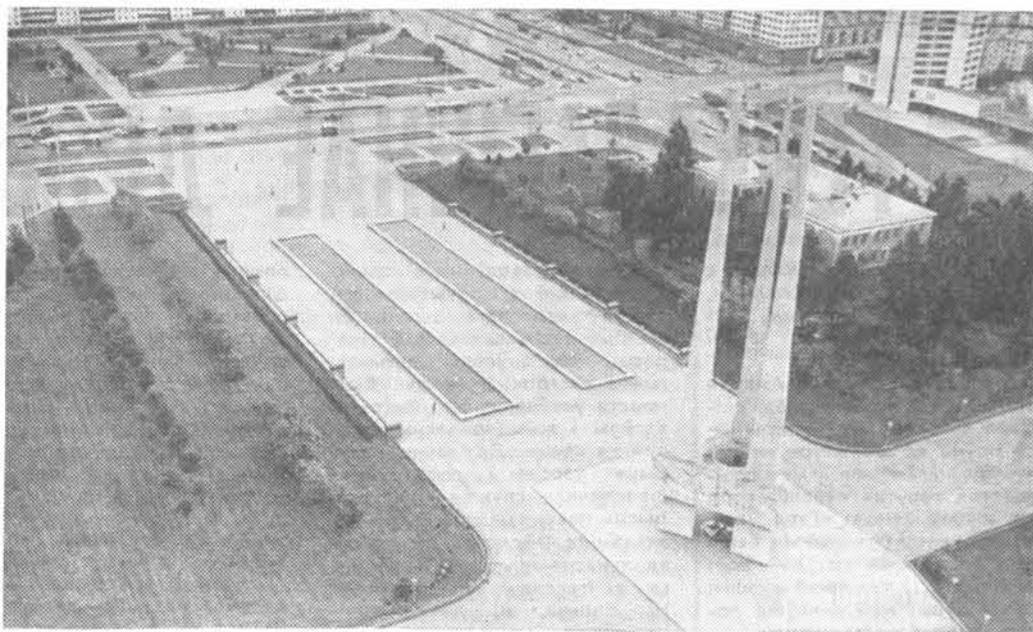
По поводу всех этих нововведений американским профессиональным теологом есть что сказать. Они изумлены сокращением священного писания и введением Библии в супружескую спальню. Больше того, разгневаны. И поистине не могут найти слов, чтобы осудить циничное использование веры, злоупотребление верующими в политических целях.

Д-р Джеймс Стюарт из первой христианской церкви, что в Глендоре, штат Калифор-

ния, написал летом 1982 года в журнал «Плейбой»: «В последние месяцы вы напечатали немало критических материалов в отношении морального большинства и прочих принадлежащих к «новым правым», и по большей части у вас были все основания критиковать их. Хочу указать, однако, нашим читателям, что сотни тысяч убежденных христиан, посещающих храмы, не поддерживают фанатизм Джерри Фолвелла и ему подобных. Истина, благодарение богу, состоит в том, что подавляющее большинство христиан не разделяют этико-политическое кредо этих групп».

Меня, профессионального теолога, изучающего Библию, очень заинтересовали все эти споры. Я верю — не кто иной, как сам Иисус Христос, обрушился бы на «новых правых», ибо они суть современные фарисеи. Главной отличительной чертой фарисеев был их легалистический риторизм... Фарисеи в своих целях смешивали политику и религию, и постепенно расширилась пропасть между главарями фарисеев и основной массой верующих. Со временем фарисеи столкнулись с обратной реакцией, похожей на ту, которую испытывают «новые правые», и утратили в конце концов свое влияние. Меня лично, однако, тревожит значительный ущерб, который «новые правые» наносят телу Христову, известному как церковь».

(Окончание будет).

Віцебск, плошча Перамогі.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

УЗНАТЬ, ОБЪЯСНИТЬ, ПРЕДОТВРАТИТЬ

ПОКА НЕ ПОЗДНО

Год назад в Москве на Всесоюзной конференции ученых за избавление человечества от угрозы ядерной войны, за разоружение и мир был создан Комитет советских ученых в защиту мира, против ядерной угрозы (КСУ). Тогда же были обозначены основные задачи новой общественной организации: мобилизация усилий деятелей науки на борьбу за предотвращение ядерной катастрофы; создание научно обоснованной, достоверной картины опасностей, подстерегающих человечество за гранью ядерной войны и по дороге к ней, на пути продолжения гонки вооружений; обеспечение точной научной информацией широких общественных слоев и тех, кто непосредственно принимает политические решения.

На вопросы корреспондента АПН Юрия КАЗАКОВА отвечает председатель КСУ академик Евгений ВЕЛИХОВ.

АПН: Какие направления были главными в деятельности Комитета советских ученых на первом году его существования?

Е. В.: Направления нашей работы и ее темп задавались характером и качеством той реальной угрозы, которая нацелена сегодня против каждого жителя нашей планеты — угрозы уничтожения в ядерном конфликте. Никто лучше ученых не в состоянии понять и объяснить другим, чем грозил бы человечеству поднявшийся раз ядерный меч, при 3,5 тонны условного тринитротолуола, приходящегося сегодня на старого и малого. Есть ли нужда в таком понимании и объяснении на финише четвертого десятилетия ядерной эры? Есть. Во-первых, потому что в США и странах НАТО в целом не только не сбрасывают темпа, но все активнее форсируют количественную и, что еще опаснее, качественную гонку вооружений. Продолжают разрабатывать оружие первого удара и придвигать его к советским границам, к границам других социалистических государств. Продолжают разрабатывать для такого оружия доктрины, признающие первый удар и прокладываящие ему путь. Продолжают, наконец, антинаучную по характеру и глубоко преступную по целям обработку сознания сотен миллионов людей, и прежде всего граждан самих США: милитаристскую, с одной стороны, а с другой — и это не менее опасно — убаюкивающую, усыпляющую. Американцев уверяют, в частности, что президент Рейган, отказываясь, заметим, поддержать советское предложение о неприменении ядерного оружия первыми, не только не думает о первом ударе, но даже знает некий способ вообще предотвратить ядерную угрозу. Способом этим оказывается создание чудодейственного противоракетного — так называемых космических противоракетных систем (КПС). Сразу скажу: рассмотрение перспектив создания космической противоракетной системы США и ее вероятного воздействия на военно-политическую обстановку в мире было одним из основных направлений, по которым в нашем Комитете были проведены специальные исследования и подготовлены подробные доклады. Наше мнение в докладе по КПС выражено предельно определенно: попытка США всерьез взяться за ее разработку, а тем более за создание подорвет стратегическую стабильность, резко подхлестнет гонку вооружений, в том числе и в космосе, подорвет или сведет на нет целый ряд действующих сегодня международных договоров и перекроет пути

целому ряду других договоров и соглашений, нужда в которых у человечества сегодня весьма остра.

Но есть и еще одно обстоятельство, диктующее необходимость заострения учеными внимания миллионов людей на подстерегающих человечество опасностях. Дело в том, что наши знания о характере и масштабах возможной катастрофы далеко не полны. Может быть, самое сильное подтверждение этому — исследования самого последнего периода, позволяющие точно утверждать: косвенные последствия ядерной войны, оставшиеся, как правило, за скобками, рассматривавшиеся десятилетиями как не определяющие в общей картине последствий, на деле не менее грозны, чем последствия прямые, известные всем нам со времен Хиросимы и Нагасаки.

АПН: Вы имеете в виду феномен так называемой «ядерной зимы», о котором всерьез заговорили в США и в СССР в 1983 году?

Е. В.: Разумеется, это самый яркий пример: появление нового взгляда на пожары, которые неизбежно возникнут в случае обмена ядерными ударами. Запасы того, что способно гореть, на планете настолько велики (речь идет и о лесах, и о жилищах, и о запасах топлива, и о том море химии в целом, что окружает нас), что человека трудно представить себе иначе, чем стоящим по колени в углеводородном горючем. Вспыхни оно — и, как показали расчеты ученых США и СССР, проведенные в последнее время независимо друг от друга, на разных моделях, мы столкнемся с явлениями «ядерной ночи» и «ядерной зимы». Пыль и частички сажи, поднявшись на несколько километров, закроют поверхность Земли от солнечных лучей. Лето — если это будет лето — превратится в морозную зиму, затяжную многомесячную, не отличающую Северного полюса от экватора, Южного полушария от Северного. «На следующий день», случись он в жизни, а не в кинематографе, мир окажется погруженным в лютый холод и мрак...

АПН: Итак, проблема предотвращения милитаризации космического пространства, проблема последствий ядерной войны. Чему еще уделялось первоочередное внимание Комитета и чему вы намерены уделять внимание в ближайшем будущем?

Е. В.: В двух направлениях, о которых уже шла у нас речь, я хотел бы выделить одно достаточно самостоятельное и очень важное — изучение нами (для этого была создана специальная рабочая группа Комитета) проблемы «Глобальные последствия ядерной войны и развивающиеся страны».

Большое внимание нами уделено проблеме замораживания ядерных вооружений в количественном и качественном плане. Что же до проблем, которыми мы занимаемся сегодня и будем заниматься завтра, назову лишь две из них, для работы по которым также уже созданы специальные группы. Это «Предотвращение случайного возникновения ядерной войны» и «Проблема всеобщей безопасности в современном мире». Однако наша деятельность этим не ограничивается. Большую роль мы придаем контактам с зарубежными учеными, проведению различного рода встреч, «круглых столов», дискуссий, конференций у себя в стране и участию представителей нашего Комитета в мероприятиях такого рода в других странах.

СЭНСАМ ІХ ЖЫЦЦЯ ЗАЎСЁДЫ БЫЛА І ЁСЦЬ ЛЮБІМАЯ РАБОТА

ГЕНЕАЛАГІЧНАЕ ДРЭВА ФЁДАРАВАХ

СПАЧАТКУ я спаткалася з Андрэем Фёдаравым, маладым вучоным, супрацоўнікам Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР.

...На рабочым стала Андрэя асобнымі стосікамі ляжалі спісаныя формуламі паперы — усё роўна як партытура нейкага музычнага твора. І мне прыгадалася пачутая некалі сярод навукоўцаў фраза: «Гэты матэматычны твор (нечаканым было само спалучэнне слоў) — поўны бляску і свежасці думкі». Заўважышы мой цікавы погляд, Андрэй растлумачыў:

— Наша лабараторыя нелінейнай спектраскапіі займаецца вывучэннем узаемадзеяння магнутага выпраменьвання з рэчывам. Я спрабую вырашыць некаторыя тэарэтычныя аспекты гэтай праблемы. Задача складаная, для разлікаў даводзіцца выкарыстоўваць электронна-вылічальную машыну, але вельмі цікавая, нават захапляючая.

лі ў госці, даволі часта атрымлівалі заданне пачытаць канрэктурку чарговага твора. Ён жа быў зусім сляпы пад старасць. Але заўсёды аптымістычна настроены — мы былі проста ўпэўнены, што ён самы асабісты і жыццярэды чалавек на свеце. Для мяне можа быць узорам і самаадданая фанатычная служба на карысць навукі майго бацькі — акадэміка Фёдарова: яго працаздольнасць, шырыня навуковага кругагляду і эрудыцыя. Ні бацька, ні дзед, уласна кажучы, ніколі не пачалі мяне: так рабі, так не рабі... Асабісты прыклад — лепшы сродак выхавання, а спадчына, пакінутая мне сям'ёй, — гэта іх справы, якія жывуць і прыносяць карысць тысячам людзей.

На развітанне Андрэй папярэдзіў мяне, што праз некалькі дзён акадэмік Фёдарав павінен ехаць у Алушту, дзе Міжнародны інстытут ядзер-

ропных асяроддзяў, што ўпершыню ахапіла ўсе магчымыя тыпы натуральнай і вымушанай анізатрапіі; развіта тэорыя пругкіх хваляў у крышталі; па-новаму перабудавана тэорыя груп прасторава-часавай сіметрыі, палявой тэорыі элементарных часціц, рэляцівісцкай кінематыкі, агульнай тэорыі адноснасці і г. д.

...У кабінцеце Фёдара Іванавіча ў адной з кніжных шафаў стаіць вельмі цікавая рэч — падарунак ад калег да яго 70-годдзя — генеалагічнае дрэва. Ствол — сам акадэмік Фёдарав, карані — славыты лінгвістычны фізік акадэмік У. Фок, у якога ў свой час вучыўся беларускі вучоны і выканаў пад яго кіраўніцтвам першыя навуковыя даследаванні ў галіне квантавай электрадынамікі, а моцныя галіны дрэва — шматлікія вучні, паслядоўнікі, 35 кандыдатаў навук, 10 дактароў — фёдаравская школа фізікаў-тэарэтыкаў. Гэты падарунак, відаць, вельмі дарагі Фёдару Іванавічу. Нагадвае яму пра многае: шчаслівыя імгненні адкрыццяў, узлёты думкі, пакутлівыя пошукі, поспехі вучняў.

З чаго складалася яго жыццё? Вось толькі некаторыя, найбольш значныя вехі яго біяграфіі: 1936 год — абараніў кандыдацкую дысертацыю; 1949 — узнагароджаны ордэнам «Знак пашаны»; 1954 — абараніў доктарскую дысертацыю; 1956 — член дэлегацыі БССР на канферэнцыі па статусу міжнароднага агенства па атамнай энергіі ў Нью-Йорку; 1970 — узнагароджаны медалём «За доблесную працу»; 1972 — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР за работы па тэорыі пругкіх хваляў у крышталі; 1975 — член дэлегацыі СССР на канферэнцыі ЮНЕСКО па атамнай энергіі ў Парыжы; 1976 — прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР за даследаванні па оптыцы анізатропных асяроддзяў; 1978 — прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы; з 1978 — член праўлення Савецкага фонду міру; 1980 — Дзяржаўным Камітэтам па справах адкрыццяў і вынаходніцтваў пры Саўеце Міністраў СССР зарэгістравана пад № 233 навуковае адкрыццё Ф. Фёдарова «Бакавое перамяшчэнне промяня святла пры адлюстраванні».

— Сэнсам майго жыцця была і ёсць работа, любімая работа, — гаворыць Фёдар Іванавіч. — Таксама заўсёды любіў я літаратуру, мастацтва, спорт. І хаця ўсё гэта адбіраваў у мяне нямала часу, я лічу, што навуцы не пашкодзіла, а, наадварот, дапамагло. Вучонаму ў працы таксама неабходна натхненне, як скажам, мастаку. Мастацтва і навука па прыродзе сваёй даволі блізкія, роднасныя. Бо калі мастацтва ёсць вынік творчасці душы, то навука — сінтэз творчасці розуму і душы.

Сярод калег у акадэміка рэпутацыя цвёрдага, нават сурогава чалавека. Ён не церпіць нядобрасумленнасці, лёгкадумнасці ў адносінах да чаго б там ні было.

А разам з тым гэта вельмі артыстычная натура: музыкант, складальнік эпіграм, тонкі знаўца літаратуры і паззіі...

Калі я загаварыла з ім пра спецыфіку працы вучонага, Фёдар Іванавіч нечакана адказаў радкамі Блока:

Мы любім все — и жар
холодных числ,
И дар божественных видений,
Нам внятно все — и острый

галльский смысл,
И сумрачный германский
гений...

І з захапленнем сказаў: «Геніяльныя радкі! Як глыбока і дакладна вялікі паэт адлюстравуе сутнасць навуковай творчасці!».

НА АДНОЙ з навуковых работ Ф. Фёдарова — кнізе «Тэорыя гіратрапіі» ёсць прысвячэнне: «Пам'яці майго бацькі Івана Міхайлавіча Фёдарова (Янкі Маўра)». Дарэчы, увесь літаратурны архіў Янкі Маўра пакінуў сваюму старэйшаму сыну Фёдару. Акрамя Фёдара, у Івана Фёдарова было яшчэ трое дзяцей — Арсеній, Аляксандра і Наталля. Арсеній Іванавіч і Аляксандра Іванавічы цяпер жывуць і працуюць у Маскве. Ён — навуковы супрацоўнік у адным з буйнейшых тэхнічных інстытутаў, яна — выкладчык электратэхнікі. Наталля Іванавіч — выкладчыца ў Мінскім політэхнічным інстытуце. Прынамсі, калі прыгадаць біяграфію іх бацькі, то акажацца, што выкладчыцкая, асветніцкая дзейнасць у традыцыях гэтай сям'і. Іван Фёдарав пачаў сваю працоўную біяграфію настаўнікам пачатковай школы: спачатку пад Панявжысам, потым на Барысаўшчыне. Самая яркая падзея дактарскага жыцця Івана Фёдарова — удзел у Першым з'ездзе настаўнікаў Мінскай губерні, дзе ён пазнаёміўся з Якубам Коласам. За свае рэвалюцыйныя погляды быў пазбаўлены магчымасці займацца педагогічнай працай і ўзяты пад нагляд паліцыі. Шырокае поле дзейнасці разгарнулася перад І. Фёдаравым пасля ўсталявання ў Беларусі Савецкай улады. Пэўны час ён загадаваў школьным аддзелам Наркамсветы БССР, прымаў актыўны ўдзел у арга-

навіч. — Дваццатыя гады. Жылі мы даволі цяжка тады. Бацька — настаўнік школы, а ў сям'і сям'ера чалавек. Таму вымушаны быў браць многа ўрокаў, каб зарабіць на жыццё. Які ён быў чалавек? Цікавіўся ўсім на свеце: палітыкай, мастацтвам, выступаў у друку як публіцыст. У доме заўсёды было многа газет, часопісаў. Іграў на скрыпцы — мы з ім нават канцэрты хатнія наладжвалі. Праўда, матэматыка ніколі яго не вабіла, як дарэчы, і спорт. Меў вялікую схільнасць да моў, быў адным з першых эсперантыстаў у рэспубліцы. Памятаю, як ён даў пачытаць мне сваю аўтабіяграфічную аповесць «Шлях з цемры» ў рукапісе. Яго хвалявала, ці будзе для іншых цікавым расказ пра нялёгкае гаротнае дзяцінства беларускага хлапчука, пра яго ўласнае дзяцінства. Толькі праз 20 гадоў пасля напісання гэтай аповесці была надрукавана. І вельмі спадабалася чытачам.

Бадай, цяжка знайсці такога чалавека, які б у дзяцінстве не зачытваўся творамі Маўра. Яго аповесці «У краіне райскай птушкі», «Сын вады», «ТБТ», «Палескія рабінзоны», раман «Амок», апавяданне «Слёзы Тубі» сталі класікай дзіцячай савецкай літаратуры. Письменнікам свайго дзяцінства лічыў «слаўнага дзеда Маўра» І. Мележ. Я. Маўр у свой час атрымаваў вельмі багатую карэспандэнцыю ад сваіх юных чытачоў з усёго Савецкага Саюза. Адрас яго пісалі проста: г. Мінск. Письменніку Янку Маўру.

Письменнік захапляюча расказваў юным чытачам пра далёкія краіны, пра жыццё і побыт мясцовых жыхароў. З такой дакладнасцю і праўдзівасцю, як быццам жыві там доўгія гады. Часта яму не хапала нейкай інфармацыі, і тады ў далёкую Інданезію ці ў якую іншую краіну адпраўляўся ліст эсперантыста з просьбай даслаць яму неабходныя звесткі. На жаль, Я. Маўру не давялося пабыць у далёкіх заморскіх падарожжах, пра якія ён марыў і так таленавіта пісаў у сваіх кнігах. Ездзіць па ўсяму свету (Нью-Йорк, Лондан, Жэнева, Вена, Бухарэст, Лейпцыг) было нankanавана яго сыну — Фёдару Фёдараву. Як члену, кіраўніку савецкіх дэлегацый на канферэнцыях па атамнай энергіі, па тэорыі адноснасці і гравітацыі...

«...Высокі, мажны ў сваёй паставе, з абліччам мудрага дзеда-ўсяведа, ён ідзе, абавіраючы на цяжкіх сукаваты кій. Так, гэта ўжо стары чалавек, — пісаў письменнік Васіль Вітка, — але хто ведае яго, той заўсёды шанавуў у ім глыбокае адчуванне маладосці, радасці жыцця. Цікавы і дапытлівы нястомны шукальнік, ён не змарнаваў ні аднаго дня, каб не спазнаць нешта новае ў жыцці, не ўзбагаціць сваіх душыўных запасаў. Бо дзеля таго, каб сказаць нешта патрэбнае і карыснае людзям, трэба шмат ведаць».

А як складваліся адносіны з уласнымі дзецьмі?

— Бацька прывучаў нас да самастойнасці. Я б нават скажаў так: выхоўваў самастойнасцю. Часта гутарыў, расказваў, абмяркоўваў, раіўся. Словам, усяляк далучаў нас да сваіх спраў. Ну а мы з ім наогул былі ў сяброўскіх адносінах, — кажа Фёдар Фёдарав. — Гэта вышэйша ступень адносінаў паміж бацькамі і дзецьмі, лічу я.

Письменник Янка МАЎР на сустрэчы з дзецьмі.

Сюды, у Інстытут фізікі АН БССР, Андрэй Фёдарав прыйшоў пасля заканчэння ўніверсітэта ў 1971 годзе, тут абараніў кандыдацкую дысертацыю. Цяпер малады вучоны займаецца даследаваннямі аптычных якасцей крышталі, дзе яго бацька, вядомы фізік-тэарэтык Фёдар Фёдарав, дарэчы, зрабіў не адно важнае адкрыццё. Даволі заканамерны шлях у вялікую навуку для сына акадэміка, падумалася.

Андрэй нібы пачуў мае думкі.

— Мне ніколі не хацелася быць спажывцом славы бацькі, мець ад гэтага нейкую асабістую карысць, перавагі перад іншымі. У дзяцінстве я быў скіраваны больш на літаратуру, займаўся ў школе з паглыбленым вывучэннем англійскай мовы. Але ў генах, відаць, быў запраграміраваны іншы код, бо паступіў я вучыцца на фізіку. Без бацькоўскага на тое благаславення, між іншым. Адночы на экзамене — гэты выпадак будзе доўга памятацца — прэфсар Фёдарав ставіць студэнту Фёдараву двойку. Наогул займаўся я няблага, а тут нежаргубіўся, не змог сабрацца з думкамі. А ён мне: «Ты павінен ведаць не горш, а лепш, чым іншыя. Гэта твой абавязак». У надзвычайнай патрабавальнасці, прынцыповасці бацькі я меў магчымасць яшчэ аднойчы пераканацца, што вылікала заўсёды шчырую павагу да яго.

Быць сынам выдатнага фізіка, унукам таленавітага дзіцячага пісьменніка Янкі Маўра, несумненна, адказна. Гонар сям'і абавязвае, як кажа Андрэй. Што, у сваю чаргу, дала сям'і сваю нашкодку, якую спадчыну пакінула яму?

— Я нарадзіўся, калі майму дзеду было ўжо 66 гадоў. Ён памёр у 88. Прага творчасці жыла ў ім да апошніх дзён. Мы, яго ўнукі, калі прыходзі-

ных даследаванняў наладзіў канферэнцыю, а затым на другі навуковы сімпозіум. Маўляў, потым яго не знойдзеш месца.

НЯГЛЕДЗЯЧЫ на каласальную занятасць, акадэмік Фёдар Фёдарав не адмовіўся ад сустрэчы, але папрасіў толькі прыехаць да яго дамоў, за што я магу быць двойчы ўдзячная яму, бо атрымала магчымасць убачыць чудаўныя карціны мастака Вярыскага ў невялікай гасцінай, дзе ўсё проста, сціпла, багацейшая бібліятэка вучонага. Некалькі гадзін, праведзеныя ў гутарцы з ім, яшчэ раз пераканалі мяне ў тым, што ўзрост чалавека залежыць не ад таго, колькі яму гадоў, а ад стану яго душы. Сямідзесяцітрохгадовы вучоны, высокі, шыракаплечы, па-спартыўнаму падцягнуты, выглядаў такім маладым — апантыкі задумамі, ідэямі, расказваў пра сябе і работу з келікамі, жыва, знаходзячы яркае слова, вобраз. І смяяўся ад душы, шчыра. І тады быў вельмі падобны на свайго бацьку, вядомага сваім адметным пачуццём гумару пісьменніка Янку Маўра.

Пачаўшы самастойную працоўную дзейнасць у 1931 годзе выкладчыкам фізікі і матэматыкі педагогічнага тэхнікума ў адным з раённых цэнтраў Беларусі — у Крычаве Магілёўскай вобласці, — Фёдар Фёдарав стаў доктарам фізіка-матэматычных навук, прафесарам, стваральнікам і кіраўніком вялікай навуковай школы, правадзейным членам Акадэміі навук БССР, акадэмікам-секратаром аддзялення фізіка-матэматычных навук АН БССР. Ён аўтар звыш трохсот навуковых публікацый, у тым ліку буйных арыгінальных манаграфій. У гэтых работах, якія аб'ядноўваюцца агульнасцю развітаемага ім каварыянтнага падыходу, пабудавана паслядоўная тэорыя аптычных якасцей анізат-

Унук Янкі Маўра Андрэй ФЕДАРАУ.

«Цікава, што скажуць пра мяне, калі мне будзе 100?» — спытаў нека Янка Маўр у свайго калегі, супрацоўніка часопіса «Вожык», дзе ён выступаў з артыкуламі на міжнародных тэмы. У гэтым пытанні адчуваўся яго занепакоенасць лёсам сваіх кніг — галоўнай справы ўсяго жыцця. Летась па рашэнню ЮНЕСКА шырока адзначалася 100-годдзе з дня нараджэння выдатнага беларускага пісьменніка Янкі Маўра, што было прызнаннем неўміручасці яго творчай спадчыны. Дастаткова сказаць, што ў Беларусі на беларускай, рускай, літоўскай, польскай, яўрэйскай мовах Маўр выдаваўся 56 разоў тыражом звыш 1 мільёна 260 тысяч экзэмпляраў. Па-за межамі Беларусі на мовах народаў СССР яго творы выходзілі 17 разоў тыражом 1 мільён 268 тысяч экзэмпляраў. Асобныя творы пісьменніка выдадзены на румынскай, чэшскай, нямецкай, англійскай і кітайскай мовах. Імя Янкі Маўра носіць сёння Мінская абласная бібліятэка, Бытчанская васьмігадовая школа Барысаўскага раёна, а таксама адна з вуліц Мінска.

Янку Маўра ў беларускай літаратуры называюць першаадкрывальнікам, першапраходцам, піянерам у асваенні новага для беларускай літаратуры жанру. Пісьменнік зацвердзіў новы тып прыгоднікага рамана, апавесці, сацыяльных па сваёй сутнасці, глыбока рэалістычных і разам з тым рамантычных. Гэтыя якасці — быць першым, браць на свае плечы ўсё цяжар ношы ў поўнай меры ўласцівы і нашчадкам пісьменніка. Фёдар Фёдару — першы кандыдат і першы доктар фізіка-матэматычных навук у рэспубліцы. Ён стаў адным з ініцыятараў і арганізатараў створанага ў складзе фізіка-тэхнічнага інстытута АН БССР фізіка-матэматычнага сектара, а пазней на базе яго самастойнай установы — Інстытута фізікі і матэматыкі.

Сёння ў складзе АН БССР функцыянуе адно з самых буйных аддзяленняў — аддзяленне фізіка-матэматычных навук, якое аб'ядноўвае ў сабе чатыры навукова-даследчыя ўстановы, што займаюць лідзіруючае палажэнне па шэрагу навуковых напрамкаў у сучаснай айчынай і сусветнай фізіка-матэматычнай навуцы. У гэтым немалая заслуга Фёдара Фёдарова, які няўважна ўзначальвае гэта аддзяленне з моманту яго ўтварэння ў 1963 годзе.

— Цяжка быць першым? — пытаюся ў Фёдара Іванавіча.

— Пачэсна і адказна, складана. Вялікая работа зроблена — вялікае задавальненне маеш. Але ў жыцці як бывае? Зрабіў работу, усё роўна як вялізную глыбу падняў, глянуў, а вакол цябе глыбы і палы. І так бясконца, пакуль ты жывеш, існуеш як асоба, чалавек.

Таццяна АНТОНАВА.

КРАЙ БЛАКІТНЫХ АЗЁР

Мікалай Шарай — імя сярод беларускіх фотамайстроў вядомае. Яго нядаўні буйны альбом «Белавежская пушча» карыстаецца папулярнасцю ў аматараў і знаўцаў прыроды. І вось новая, значная работа Шарая, выдадзеная рэспубліканскім выдавецтвам «Беларусь» — «Край блакітных азёр».

«Калі гэтую зямлю ўбачыш хоць раз у жыцці, яе не забудзеш. Калі з чыстых яе крыніц вып'еш глыток вады, прыбавіцца сіл і радасці. Калі пройдзеш па гэтай зямлі, палюбіш яе. І ў памяці навечна застаўцца яе малюнкі. А калі нарадзіўся на гэтай зямлі, то, дзе б ні апынуўся, незмаўкаючы кліч сэрца будзе неадступна клікаць да лясных і азёрных даляў, да духмянага чабору на ўзгорку, да жытняга поля, будзеш ба-

чыць родную зямлю то цяжкім коласам, то сенажацю, якая пахне аерам, то бульбай, спечанай у попель вогнішча. Пачуеш яе жаваронкам над каношыншчам, цоканнем лугавога чакана на выгане, салаўём у аleshніку, хapatлывым гогатам гусей на пралёце...» Такімі працудымі, узнёслымі словамі аўтара адкрываецца гэтая кніга.

Некалькі сотняў здымкаў змешчана на яе старонках, і кожны з іх абуджае ў душы цеплыню і замілаванасць прыгажосцю роднага краю.

Размяшчэнне фотаздымкаў у альбоме вельмі простае і можа адтаго ўдалае. Яны павольна змяняючы адзін аднаго, ствараюць карціны прыроды па порах года. Кожны наступны нібы працягвае расказ, пачаты папярэднім. Прагледзеўшы іх, бачыш някід-

кую, але такую чароўную беларускую прыроду ў яе натуральным і гарманічным развіцці.

Беларусь не выпадкова называюць сінявокай. На яе тэрыторыі знаходзяцца тысячы малых і вялікіх, але заўсёды прыгожых, непаўторных у сваім абліччы азёр. Вось гэтак беларускае Паазер'е і адлюстравалася ў здымках М. Шарая, што склалі альбом.

Нарач і Дрысвяты, Асвейскае і Доўгае, Рычы, Гінткава, Балдук і Волас Паўднёвы, Саро, Крывое, Глубля і Глубельна з востравам-караблікам, дзе мачты — жывыя сосны. — жамчужны ў бясконным ланцужку беларускіх азёр. А па іх берагах — гняздоўі разнастайных птушак, сцяжынікі, пракладзеныя [Заканчэнне на 8-й стар.]

На прайшоўшым у чэхаславацкім горадзе Усціна-Орліцы міжнародным дзіцячым конкурсе юных скрыпачоў і віяланчэлістаў першыя месцы занялі навучэнцы спецыяльнай музычнай школы пры Белдзяржкансерваторыі імя Луна-

чарскага Алег Рылатка [скрыпка] і Саша Багрынцаў [віяланчэль]. НА ЗДЫМКУ: С. БАГРЫНЦАУ і А. РЫЛАТКА прымаюць віншаванні сваіх школьных таварышаў.

Фота У. ШУБЫ.

ЮНЕСКО: ЯЕ КЛОПАТЫ І ЯЕ НЯДОБРАЗЫЧЛІЎЦЫ

[Заканчэнне.

Пачатак на 4-й стар.]

рээнцыяй. Ім цяпер з'яўляецца прадстаўнік Захаду — грамадзянін Вялікабрытаніі.

Як выдаткоўваюцца бюджэтыныя асігнаванні, вядуцца фінансавыя справы, можа праверыць любы член арганізацыі: справаздачнасць даступная кожнаму.

Што да пытанняў міру і раззбраення, то Анры Лопес заявіў, што ЮНЕСКА імі займаецца, кіруючыся палажэннямі ўласнага Статута, які абавязвае «ўносіць уклад ва ўмацаванне міру і раззбраення». Прычынам на працягу апошніх пятнаццаці гадоў праграму па гэтых жыццёва важных праблемах, якія хваляюць чалавецтва, ўзначальвае не савецкі прадстаўнік, а амерыканец.

Не маюць пад сабой падставы і абвінавачванні, быццам Савецкі Саюз захапіў у ЮНЕСКА ўсе ключавыя пазіцыі. Як напamніў афіцыйны прадстаўнік ЮНЕСКА, у Генеральнага дырэктара гэтай міжнароднай арганізацыі дзесяць намеснікаў і толькі адзін з іх — грамадзянін СССР.

Але кампанія пахлэпу на ЮНЕСКА, якая, дарэчы, час ад часу падаграваецца пэўнымі коламі, справа не закончылася. З Парыжа прыйшло паведамленне аб падпале штаб-кватэры

ЮНЕСКА. Хто гэта зрабіў? Пакуль не высветлена, вядзецца следства. Але непрыяцелям ЮНЕСКА не сядзіцца. Яны гатовы на любыя злачынствы, каб кінуць ценю на арганізацыю, якая не стала паслухмянай зброяй у іх руках.

Беларуская ССР, якая з'яўляецца членам ЮНЕСКА вось ужо 30 гадоў, разам з Савецкім Саюзам і іншымі сацыялістычнымі краінамі надае выключна вялікае значэнне ўдзелу ў рабоце гэтай арганізацыі, што займаецца рашэннем наспелых праблем у развіцці адукацыі, навукі, культуры і масавай інфармацыі (камунікацыі), у сваёй дзейнасці зыходзіць з неабходнасці расшырэння міжнароднага супрацоўніцтва, імкнецца ўнесці канструктыўны ўклад у яе работу, у ажыццяўленне пастаўленых перад ЮНЕСКА задач.

Так было і на 22-й сесіі Генеральнай канферэнцыі, на якой зацвярджаліся праграмы і бюджэт ЮНЕСКА на 1984—1985 гады. Дэлегаты БССР — сааўтар такіх важных рашэнняў Генеральнай канферэнцыі, як «Роля ЮНЕСКА ў стварэнні грамадскай думкі на карысць спынення гонкі ўзбраенняў і пераходу да раззбраення», «Удзел ЮНЕСКА ў святкаванні 40-й га-

давіны заканчэння другой сусветнай вайны», «Раўнапраўнае і ўзаемавыгаднае культурнае і навуковае супрацоўніцтва — важны фактар умацавання міру, дружбы і ўзаемаразумення паміж народамі».

Беларусь з разуменнем адносіцца да патрэб краін, што сталі на шлях развіцця. Яна прыняла актыўны ўдзел у абмеркаванні і распрацоўцы многіх праграм, накіраваных на хутчэйшую ліквідацыю там непісьменнасці, дэмакратызацыю ўсіх відаў адукацыі і доступу да яе, паскарэнне навуковага прагрэсу, ліквідацыю разрыву ў гэтай сферы паміж развітымі краінамі і краінамі, што сталі на шлях развіцця, і многія іншыя праблемы.

Якія б падкопы ні рабілі пад ЮНЕСКА, якія б ні будавалі планы супраць яе, дзейнасць гэтай арганізацыі будзе, бяспрэчна, працягвацца нават, калі з яе выйдуча Злучаныя Штаты Амерыкі.

22-я сесія Генеральнай канферэнцыі напамніла яшчэ раз, што толькі на аснове роўнасці і ўзаеманай павагі можа сёння плённа развівацца міжнароднае супрацоўніцтва.

Анатоль СТУК, гапоўны рэдактар бюлетэня Камісіі БССР па справах ЮНЕСКА.

ІНТЭР'Ю

Ў «ПШЫЯЗНІ»

Штотыднёвік Галоўнага праўлення Таварыства польска-савецкай дружбы «Пшыязні» у адным з апошніх нумароў пад загалоўкам «Дыктэ жыццё» надрукаваў інтэрв'ю В. Быкава. Пісьменнік адказаў на шэраг пытанняў супрацоўніка часопіса.

В. Быкаў расказаў аб сваёй творчасці, аб заклапочанасці лёсам планеты. «Калі людзям, — зазначыў пісьменнік, — удалася прадухліць новую вайну, то мы зможам сказаць, што на гэта мела ўплыў памяць аб мінулай вайне».

АДЗНАЧАНЫ

НА КІНАФЕСТЫВАЛІ

У сталіцы Украіны — Кіеве закончыўся XVII Усесяюзны кінафестываль. На ім майстры савецкага кіно паказалі дзесяці мастацкіх, хранікальна-дакументальных і мультыплікацыйных фільмаў, створаных за апошні час. Лепшыя з іх адзначаны прызамі журы, грамадскіх арганізацый. І сярод іх мастацкая кінакарціна «Белыя Росы», знятая на кінастудыі «Беларусь-фільм» вядомым рэжысёрам Ігарам Дабралюбовым па сцэнарый драматурга Аляксея Дударова. Фільм расказвае пра жыхароў маленькай беларускай вёсачкі, да якой ушчыльную падышоў вялікі горад.

Дарэчы, лепшай мужчынскай роляй прызнана работа выдатнага савецкага кінаакцёра Усевалада Санаева таксама ў фільме «Белыя Росы».

Карціна прайшла на экраны беларускіх кінатэатраў і заваявала прызнанне гледача. Прыкільныя рэцэнзіі на фільм з'явіліся ў цэнтральным друку.

ДАЛЯГЛЯДЫ КУЛЬТУРЫ

З кожным годам маладзее старажытнае палескае сяло Дзівін, што на Кобрыншчыне. Сёння яго ўпрыгожваюць шырокая заасфальтаваная вуліца, новыя беласценныя дамы. У цэнтры вёскі — двухпавярховы будынак універмага, рэстаран, аптэка. На адной з ціхіх зялёных вуліц размясцілася сярэдня школа. А нядаўна ў цэнтры сяла Дзівін з'явіўся Дом культуры калгаса «Новае жыццё» з глядзельнай залай на 400 месцаў. Яго можна назваць сапраўдным палацам, дзе створаны ўсе ўмовы для адпачынку, развіцця мастацкіх здольнасцей і талента дарослых жыхароў і дзяцей. Пры Доме культуры дзейнічаюць сем гурткоў мастацкай самадзейнасці. Да таго ж на яго сцэне часта выступаюць прафесіянальныя артысты. Добра запомніўся вясковым нядаўні канцэрт, які падрыхтавалі вучні Дзівінскай музычнай школы, што існуе ўжо дванаццаць гадоў, сёлета ў ёй займаюцца больш як сто вучняў — дзяцей паляводаў, жывёлаводаў, механізатараў, сельскіх рабочых і служачых. Пад кіраўніцтвам вопытных настаўнікаў дзеці вучацца іграць на баяне, акардэоне, фартэпіяна, духавых інструментах. А аб тым, наколькі паспяхова юныя музыканты спасцігаюць гэтую навуку, сведчаць канцэрты перад бацькамі і аднавяскоўцамі. Мастацтва, музыка ўсё больш трывала ўваходзяць у жыццё сучаснай вёскі.

НА СЦЭНАХ ПОЛЬШЧЫ

У Польскай Народнай Рэспубліцы прайшлі выступленні «зорак» савецкага балета. Першы канцэрт адбыўся ў Вялікім тэатры ў Варшаве, затым з мастацтвам гасцей пазнаёміліся гледачы Гданьска, Познані і іншых гарадоў краіны. Побач з артыстамі Масквы, Ленінграда, Вільнюса выступалі два харэграфічныя дуэты з Беларусі: Людміла Бржазойскай і Юрый Траян, Інэса Душкевіч і Аляксандр Куркоў.

КРАЙ БЛАКІТНЫХ АЗЁР

(Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.)

жывёламі, што спакон веку жылі тут, дываны буйной расліннасці, асобныя віды якой нават лічацца рэліктамі флоры.

І ўсё гэтае багацце належыць кожнаму з нас, усяму народу. Ахоўваць яго таксама трэба ўсім, для каго не абякавая будучыня яго самога, яго дзяцей, яго Радзімы. Работы Мікалая Шарая яшчэ раз нагадваюць нам пра гэта. Ubачыўшы на здымках адмысловыя карункі раслін, трапяткую постаць казулі, нейкую дзіцячую баязлівасць зайца, моц і прыгажосць зубра, які на самай справе зусім безбаронны перад сучаснай цывілізацыяй, разумееш, што зроблены яны чалавекам, для якога паняцце любові да прыроды — рэч не абстрактная, а такая ж натуральная, як сонца, вада, зямля. Дарэчы, вечнай песняй называе сам аўтар суладдзе зямлі, сонца і чалавека.

Сёння ў азёрнай частцы тэрыторыі Беларускай ССР створаны ландшафтныя заказнікі рэспубліканскага значэння — Міжазёрны ў Браслаўскім і Блакітныя азёры ў Мядзельскім раёнах. Есць заказнікі-журавіннікі, батанічныя, палюнічыя, азёрныя, гідралагічныя. Але Беларусь — край з інтэнсіўнай прамысловасцю і сельскай гаспадаркай. Таму стала такой актуальнай задачай мірнага існавання некранутых куткоў прыроды з вынікамі сучаснага выбуху навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Як гэта адбываецца на справе, вось што таксама цікавіла фотамайстра ў яго бясконцых вандроўках па рэспубліцы. А тое, што ён назіраў, — мы зараз маем магчымасць бачыць на старонках альбома. «Калі людзі з разуменнем і любоўю адносяцца да прыроды, сярод абжытай зямлі заўсёды знойдзецца месца для дзікіх жывёл і птушак, натуральных раслінных згуртаванняў, у якіх захоўваюцца рэдкія віды раслін», — вось думка самога Шарая. І пацвярджае гэта фотаздымкі. На адным з іх стары брукаваны тракт паміж Полацкам і Вільнюсам, над якім шатром самкнуліся кро-

ны дрэў, на другім — уздоўж берага возера раскінуліся палеткі, вялікія, амаль неабсяжныя, а дзе і зусім маленькімі лапцкамі, а вось — сярод ляснога гушчару цурчыць невялікая, зусім мелкая рачулка, праз якую ўсё ж такі перакінуты «мост» — тоўстае бярвяно, да якога прымацаваны нават поручні, каб не зваліцца ў ваду. Гэтая пабудова, зразумела, таксама справа чалавечых рук, клапатлівых, нават ласкавых, якія не наносіць раны, а залечваюць, калі яны ёсць.

І яшчэ трэба адзначыць адну акалічнасць. Акрамя высокаэстэтычных якасцей, выразнай гуманістычнай скіраванасці, работа, выкананая Шараем, нясе і значную пазнавальную нагрузку. Бо ў наш час, на жаль, шмат відаў прадстаўнікоў флоры і фауны лічацца знікаючымі і занесены ў Чырвоную кнігу. У нашай краіне, як і ў многіх іншых, прымаюцца неадкладныя меры, каб пазбегнуць іх поўнага знікнення. У СССР існуе спецыяльны закон — аб-

ахове жывёльнага свету і атмасфернага паветра, абавязак берагчы прыроду замацаваны ў Канстытуцыі СССР. Але здараецца яшчэ так, што некаторыя рэдкія расліны вытоптаюцца турыстамі, вырываюцца для букетаў, знішчаюцца насякомыя на няведанню, ад пэўнай батанічнай і заалагічнай недасведчанасці. Фотаздымкі М. Шарая ў некаторай меры дапамогуць пазбегнуць гэтага тым, хто пазнаёміцца з альбомам.

...Перагорнуты апошнія старонкі альбома, і застаецца ўражанне, што пабываў у цудоўным, нават казачным падарожжы, нібы новымі вачамі ўбачыў усё тое, што так добра знаёма з маленства. Ну што ж, так і павінна быць: родная зямля — яна заўсёды прыгожая, яна заўсёды дарагая. Пра гэта яшчэ раз нагадаў нам фотамастак — Мікалай Шарай.

Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКАХ: фота з альбома М. ШАРАЯ «Край блакітных азёр».

Гумар

Акцёр пытаецца ў свайго прыяцеля:

— Чытай, як гэты рэцэнзент аблаяў маю апошнюю ролю?

— Не звяртай увагі. Ён проста паўтарае, як папугай, тое, што гавораць усе.

— Нешта вы ранавата пачалі ўбіраць жыта, — гаворыць журналіст, які прыехаў у кааператыву.

— Нічога не зробіш, — уздымае старшыня кааператыву. — У нядзелю быў важны матч, і нашы футбалісты прайгралі. А суддзя пасля гульні схваўся ў жыцце.

— Шкатулка, якую вы мне прадалі на мінулым тыдні, аказалася фальшывай. Яна зусім не са слававай косці.

— Не магу зразумець, як гэта здарылася. Напэўна, у слана

былі штучныя ўстаўныя іклы.

Шатландзец прыйшоў у магазін конскай вупражы ў Абердыне і папрасіў адну шпору.

— Скажыце, а якая карысць ад адной шпору? — пацікавіўся гаспадар.

— Як? — здзівіўся шатландзец. — Бо калі я прымушу рухацца адзін бок каня, то другою, зразумела, давядзецца рухацца разам з ім.

3 народных песень

У ПОЛІ БЯРОЗА

У полі бяроза
Кудрава стаяла.
Хто йдзе — не мінае,
Бярозу ламае.
Гора таму жыці,
Хто пары не мае.

Гора таму жыці,
Хто пары не мае.
Дадому прыходзіць —
Адзін спаць лягае.
Да сцяны вачыма,
На хату плячыма.

Да сцяны гаворыць,
А яна не чуе:
— Хто ж мяне прытуліць,
Вячэру згатуе.
Румяны губкі
Хоць раз пацалуе!

Адазвалася Галя
У сенях за дзвярыма:
— Цябе прытулю я,
Вячэру згатую,
Румяны губкі
Сто раз пацалую.

ВЕРНЫЯ ІДЭАЛАМ АЛІМПІАДЫ

Рашэнне Нацыянальнага алімпійскага камітэта (НАК) аб немагчымасці ўдзелу савецкіх спартсменаў у XXIII летніх Алімпійскіх гульнях у Лос-Анджэлесе — канчатковае, сказаў 14 мая на прэсканферэнцыі, што адбылася ў Маскве, старшыня НАК СССР М. Грамаў.

У сваім выступленні старшыня НАК СССР адзначыў, што савецкія атлеты актыўна рыхтаваліся да выступленняў на Алімпійскіх гульнях у Лос-Анджэлесе і не без падстаў разлічвалі на чарговы поспех. І, тым не менш, іншага рашэння НАК СССР прыняць не мог. Амерыканскія ўлады, парушаючы Алімпійскую хартыю, раздуваючы антысавецкі патураны розным рэакцыйным экстрэмісцкім групам, паставілі савецкіх спартсменаў, перш за ўсё ў пытаннях бяспекі, у надзвычай складаныя, яўна няроўныя з астатнімі ўдзельнікамі ўмовы і практычна пазбавілі іх магчымасці выступаць у Лос-Анджэлесе. Гэта сведчыць аб пагарджанні ў ЗША традыцыямі алімпійскага руху, аб парашэнні адміністрацыяй ЗША гарантый і абавязкаў, дадзеных

Міжнароднаму алімпійскаму камітэту.

Пры яўным патуранні ўлад рэакцыйных сіл ЗША разгарнулі сапраўдны крыжовы поход супраць удзелу спартсменаў СССР, іншых сацыялістычных краін у Алімпіядзе ў Лос-Анджэлесе. На антысавецкай, антысацыялістычнай аснове было праведзена аб'яднанне розных экстрэмісцкіх, эмігранцкіх, тэрарыстычных і іншых групавых, якія рыхтуюць правакацыі, пагражаюць фізічнай расправай савецкім спартсменам.

Савецкія спартсмены, падкрэсліў М. Грамаў, не будуць удзельнічаць у Гульнях у Лос-Анджэлесе па віне рэакцыйных колаў ЗША. Адсутнасць беспекі, нагнятанне антысавецкім палітыкам пастаянных ускладненняў у адносінах да спартсменаў СССР — вось рэальныя фактары, якія абумоўліваюць рашэнне НАК СССР. Мы яшчэ раз падкрэсліваем вернасць прынцыпам і мэтам алімпізму, жаданне і гатоўнасць развіваць супрацоўніцтва з МАК, іншымі міжнароднымі арганізацыямі, са спартсменамі ўсіх кантынентаў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 854